

LYCEUM

Templomból az otthonba

A Karácsony ünnepe átöleli a teljes keresztény közösséget. Amióta I. Gyula pápa 350-ben december 25-ét megtette Krisztus Születésnapjának, az ünnep összeköti a teljes keresztény világot. A 16. században a reformáció azonban új tartalommal töltötte meg a karácsony ünnepét is. A korábban kötött, és szigorúan templomi liturgia ekkor kezdett beköltözni az otthonokba. Az emberek a Biblia otthoni olvasása miatt a valóságos ünnepeket elkezdték otthonukban is ünnepelni.

Sok, ma már széles körben elterjedt karácsonyi szokást köszönhetünk a protestantizmus elterjedésének. Magyarország legkedveltebb karácsonyi éneke, a „Mennyből az angyal” a magyar evangélikusok karácsonyi szent éneke volt a 16. században. A karácsonyfa-állítása szintén az evangélikusoktól ered Németországból. A szokás – mely egészen ősi, északi pogány gyökerekkel is rendelkezik – a katolicizmus által nem élvezett támogatást. Az örökzöldek a germán mitológiában az örök élet szimbólumai; a kelta, germán mítoszokban is feltűnnek, míg a téli napforduló Odin égi útjának ünnepe: ekkor nyargal végig a nagyszakállú isten mennyei

fogatán az égen, hogy áldást és jutalmat osszon az embereknek. Hasonlóan a germán területek Mikulásához. A „latin befolyás” alól megszabadult, bizonyos tekintetben fokozottan „germán” protestáns kereszt-

ténység térnyerése révén már a 18. századra egész Németországban szokássá vált karácsonyfát állítani.

A mediterrán, latin kulturális befolyástól független, szabad nemzeti egyházban a régi, tipikusan germán szokások hamar újra nagyobb teret nyerhettek. A nyelvi egység, mely a német protestáns és katolikus részek között fent volt, szintén segítette e szokások terjedését, és a 19. századra Bajorország és Ausztria, ezeken keresztül pedig az osztrák fennhatóság alatt álló többi terület is átvette a karácsonyfa állítás szokását. Innen terjedt tovább egész Európába, majd a kivándorlók révén Ameriká-

ba is eljutott. A karácsonyfákat eleinte édességekkel és gyümölcsökkel díszítették, csupán a 19. század második felében váltak népszerűvé az üveg, papír és egyéb dekoratív díszek.

Bár láthatjuk, hogy a karácsonyfa egy ősi pogány szokás újraéledése, továbbélése, de az első igazi karácsonyfa állításának története magának a Reformáció atyjának, *Luther Mártonnak* a nevéhez fűződik. A legenda szerint az 1536-os év egy téli éjjelen úton hazafelé a Reformátor arra lett figyelmes, hogy a csillagok milyen csodálatosan ragyognak keresztül egy fenyőerdő ágain. Ennek hatására hazavitt egy fenyőgallyat, hogy családjával eme misztikus élményét megoszthassa. A fenyőfa számára azt szimbolizálta, hogy a Megváltó is az égből érkezett a Földre, s fénye az örökzöltség Örök Életét

hordozza. Így került a fa alá rögtön a gyertya is. Ez a történet valójában legenda, de az biztos, hogy alig 200 év alatt ez a szokás meghódította Európát. Valójában a tradíció jóval sokrétebb volt eleinte, s talán az angolszász területek őrizték meg legtöbb elemét. A tradíció lényege az „örökzöldek” szerepe volt: azon növények játszottak főszerepet, akik a tél legsötétebb idején is zöldellenek. A magyal, tiszafa, fagyöngy felkészítése képezte részét, az angolszász vidékeken karácsonykor, aki a fagyöngy alatt csókot vált, örök szerelemre gyúl. A fenyőfa tulajdonképpen „praktikus megoldás”, hisz eleinte a lényeg úgynevezett „karácsonyi piramis” állítása volt tarka papírokból, később gyertyával díszített faállvány segítségével. A kivágott egész fenyő valójában ezt a procedúrát egyszerűsíti. A történelmi tény azonban az, hogy a karácsonyfa állításának szokása megelőzi Luthert. A sokáig pogány Livóniában, a mai Baltikum területén feljegyezték már az 1440-es évek elején is a karácsony környékének faállítási szokásait.

SZILÁGYI ANDRÁS

Forrás: <https://nullahategy.hu/a-protetans-karacsony-templombol-az-otthonba/> - részlet - Kép: Kalotaszeg - Körösfői templom, Karácsony

LYCEUM

TÁRSASÁGI KÖZLÖNY
MEGJELENIK NEGYEDÉVENTE.

HUSZADIK SZÁM
V/4. ÉVFOLYAM

Kiadja a
VASHATOS Kft.
Kiskunhalas

www.vashatos.hu

Szerkesztő:
LUKÁCS LÁSZLÓ

Kapcsolattartó:
Kiss Sándorné
Telefon: 20/465-2300

Készült a Szilády Áron Társaság
tagjai és támogatói részére.

Kereskedelmi
forgalomba nem kerül.
A megjelent lapszámok
elérhetők a vashatos.hu
és a sziladyarontarsasag.hu
honlapokon.

* * *

A SZILÁDY ÁRON TÁRSASÁG
tisztségviselői (elnökség):

Lukács László elnök
lukacsaszlo@hdsnet.hu

Dóka József alelnök
hunepkerkft@gmail.com

Dr. Bognárné Nagy Éva alelnök

Szakál Aurél alelnök

Palásti Károly alelnök

LEVELEZÉS:

6400 Kiskunhalas,
Hősök tere 2.
Telefon: 77/421-123

Bor-kalendárium

Célunk nem csupán a régi, szép hagyomány felelevenítése, de annak bemutatása is, mennyire átjárta a régi idők emberét az embertársak iránti szeretet és a közösségi érzés.

November
Szent András Hava
Nyilas Hava

Ez a hónap az ősz utolja, nem sok kell hozzá, és „November, december, lábom áll a hőember.” Márton madara, a holló és a varjú is bejön már az erdőről, ellepi a szántóföldeket élelem után kutatva. A kiforró új bor a nagy lakodalmak idejét is jelzi. **November 11. – Márton napja.** Szent Márton, Toursi püspök, hitvalló, szent, 316-317-ben született a pannóniai Savariában (Szombathely), apja római tribunus volt. A Márton-napi borkóstolás, kóstolgatás misztériuma a bort és a pincék sötétjét övező misztikummal kapcsolódott össze. A nagy misztérium, a must, a szőlőlé átváltozása ekkorra következett be. Az egész

évi fáradozás gyümölcse illetve itala, eredménye ekkor mutatkozott meg. Várták a borbírák ítéleteket, a hozzáértő véleményeket.

December
Karácsony Hava
Bak Hava

December 4. – Borbála napja. A Borbála-ág kivirágztatása szokásos termésjósló mód volt. A Borbála-ágot, sárgabarack termőrügyes ágát vagy szőlővenyigét befőttes üvegben, vízben feltették a kemence vállára, vagy a meleg szobában az asztalra. Ha karácsonyig kihajtott, kivirágzott, meg lehetett látni, milyen lesz a termés a következő esztendőben. **December 27. – János napja.** János a forduló-pont szentje, mivel Janus nyomán őt is az év egyik kapujának, a téli napfordulónak a megszemélyesítőjeként tartották számon. János az, aki előtt látomásaiban a mennyek ajtaja megnyílt. A régi János-napi szokások legjelesebbje – a

szokványos Jánosköszöntők, jánosolások mellett – a borszentelés, és a Szent János áldása, más néven Szent János pohara, vagyis a szentelt borral való köszöntés, áldomás. Régen a János-napon megszentelt borral kínálták azokat, akik hosszú útra keltek, búcsúzkodtak. A régi rítus szerint ezt ülve kell kiinni.

Január
Boldogasszony Hava
Vízöntő Hava

Január 22. – Szent Vince napja. Vince országosan ismert borvédőszent volt. Napja általános termésjóslónap. Vincét a középkortól kezdve úgy tisztelték, mint aki legyőzi a tél sötét hatalmait és előkészíti a lassan közeledő tavasz útját. „Ha szent Vintze napja fénylik, azt mondják a boros gazdák, hogy megtelik a pinteze, és sok jó bort várhatni.” (Száz esztendő kalendárium – 1799.) „Ha megcsordul Vince, tele lesz a pince”

(RÉSZLETEK) VASÁRNAPI ÚJSÁG 1859.

Állandó programjaink

A Szilády Áron Társaság az alapítás óta (1993) eltelt időszak kezdeményezéseit, stabil tevékenységét megerősítve, kibővített együttműködésre törekszik a halasi civil közösségekkel, különösen azokkal, akik a lokálpatrióta értékrend mentén szervezik meg a helyi tevékenységüket.

A kiemelt ügyeink esetében szükséges az erőforrásainkat bővíteni, ezért az önkéntes segítőkön túlmenően, új tagok, támogatók belépése indokolt, hogy a munkatervünkben rögzített feladatok teljesülhessenek. Mindezek figyelembevételével, mindenképpen részt kell vállalnunk a nemzeti pá-

lyázati alapok által meghirdetett kiírásokon, pl. NEA stb., illetve reméljük, hogy a halasi vállalkozások részéről adományokra is számíthatunk.

Társaságunk továbbra is megbízható szervezeti keretet nyújt a lokálpatrióta értékeink megőrzéséhez, hagyomány-szeretetünk pedig kimeríthetetlen forrását jelenti múltunk, jelenünk és jövőnk megbecsülésének. Ragaszkodunk az alapítói hitvallásunkhoz és szellemi elődünknek tekintett Halasi Polgári Olvasókör 1863. január 10-én véglegesített alapvetéséhez, ti. az nem más, mint „a város polgárai körében a művelődés, szellemi

fejlődés biztosítása társas élet formájában.” Kérem, hogy ajánljon új tagokat a 150 fős lokálpatrióta közösségünkbe!

**KIEMELT ÜGYEK,
TERVEK**

1. **Péter Dénes Népfőiskola.** Az 1999 júniusában alapított népfőiskolánk változatlan célkitűzése a protestáns nevelési hagyományok és a korszerű nemzetstratégiai közismeretek együttes képviselése.

A Népfőiskolánk alapvetően három egymást segítő tevékenységi kört teljesít azzal, hogy a szervezeti-működési rendszere segíti az öntevékeny civil közös-

Szilády Áron Társaság

Aktuális programjaink

Egykor **Szilády Áron** (1837–1922) ref. lelképásztor, orientalista nyelvész és akadémikus jelmondata volt a „Patria est cara“, amit a „haza drága“ kifejezéssel fordított és életének fontos gondolatává vált.

Felhívom a figyelmét, hogy minden évben az elnökség által elfogadott *belépesi nyilatkozat* megléte és évente március 31-ig, 1000 Ft/év tagdíj befizetésével együttesen gyakorolható a tagsági jogviszony.

Ebből az következik, hogy a székhelyünkön átvehető csekken vagy személyesen, illetve átutalással befizetett tagdíj, csak március 31-ig vehető figyelembe, a határidőn túli befizetéseket adományként kell elkönyvelnünk, amit egyébként szívesen fogadunk az 1 %-os adófelajánlások mellett bármikor!

ségeket, az igényes kulturális rendezvényeket, és sajátos népfőiskolai programokat valósít meg városzerte.

A Péter Dénes Népfőiskola fontos működési körébe tartoznak a szabadművelődési, közösségi programok, és a meghirdetett népfőiskolai témakörök-höz kapcsolódó szervezési, ügyintézési feladatok elvégzése, ami az alkalmi lehetőségek kihasználásával széleskörű tájékozódásra nyújt lehetőséget valamennyi résztvevőnek. Alap-élményeket nyújtunk a kereszténységről, a magyarságról, a mindennapi élet kérdéseire való válaszkeresésben, és a tetterős nemzetstratégia megfogalmazásában.

2. Szilády Áron és tudóstársai – Félmagas dombormű

ÁLLANDÓ PROGRAMOK

(Szilády Áron Református Gimnázium díszterme)

XXIX. Közgyűlés

Szilády 100 emlékévi megnyitása!

2022. január 22., szombat
10 óra (külön meghívó)

Szilády Centenárium / Emlékkonferencia

2022. március 19., szombat
10 órától. Szilády Áron 100 éve hunyt el!

27. Pro Iuventute

díjátadás (2022. május 26., csütörtök 16 óra)

(kőből, bronzból) elhelyezése a ref. imaház külső oldalfalán. A Szilády Áron Társaság 2014-ben azt kezdeményezte, hogy helyezzünk el emléktáblát

Magyar Hősök Napja

(Emlékinnap), amit az országépítő Bethlen-kormány (1921-31) tevékenységének bemutatására szánunk a VERITAS Intézettel 2022. május végén vagy június elején.

26. Társasági legáció

2022. szeptember 17. szombat
Külső-Somogy, Látvány

VIII. Protestáns Művészeti és Tudományos Napok

2022. október 29 – november 3.

TÁRSASÁGI ESEMÉNYEK

Péter Dénes Népfőiskola

XXI. Halasi Téka előadás (szervezés alatt)

XII. Lokálpatrióta klub-est. Díszvendég: Baráth József művésztanár. (szervezés alatt)

XXI. Honismereti

határjárás. Bugac, Kunpuszta. 2022. június 25.

Thúry József Emléknap

2022. május 20.
(külön meghívó)

Tervezzük elindítani az **Alma Mater Club** szervezését a „sziládys“ szülők számára nyitott tagsággal, kezvezménykártyával rendelkező közösségpártoló csoportként.

Fotó: Kiskunhalasi Ref. Főgimnázium a Kossuth utca felől.

„Szilády Áron és tudós társai“ címmel azokkal, akikkel egykoron szorosan együtt dolgozott tudományos munkája során és lényegében az ország egyik leg-

fontosabb keletkutással foglalkozó tudós akadémikusokat mutatja be.

3. Szilády emlékszoba. Szilády László, Szilády Áron és Szilády János életét és munkájuk bemutatását szolgálja ez az emlékszoba a régi gimnázium épületében, a ref. templom mellett (Új RefKör).

4 Levelező lista (levelező tagok) összeállítása csak e-mail címekre, mert szívesen veszünk minden támogatást és segítséget, pl. újságcikket, programajánlatot, előadóként, önkéntes segítségnyújtásban stb.

Emlékezés Szilády Áronra, a tudós halasi lelkészre

Kiskunhalas városában működik a Szilády Áron Társaság. Ők vállalták fel annak a szellemi és erkölcsi örökségnek az ápolását, amelyet nevadójuk fémjelez.

Ki is volt Szilády Áron, és egyáltalán mi köt bennünket hódmezővásárhelyieket össze Kiskunhalas városával? Erre szeretnék némi fényt deríteni rövid kis áttekintésben.

Induljunk ki a jelenből! A közelmúltban testvérvárosi kapcsolat létesült a két város között. Számos közös vonás van városaink közelmúltjában, mai helyzetében. Mindkét város nagyhatárú mezőváros volt: Kiskunhalasnak 100 ezer kh-ja, Vásárhelynek 132 ezer kh területe volt a szocialista kor területrendezéséig. Mindkettőt a puszták benépesítése után az intenzív tanyásgazdálkodás jellemezte. Vásárhely népességének egyharmada, Kiskunhalasnak fele élte a tanyai emberek küzdelmes életét.

A történelem folyamán is sok a közös vonás: a 17. században mindkét város lakossága a kálvinista hitre tért. Lehet, hogy éppen valamelyik lelkész kerülhetett innen oda, vagy onnan ide. Tény, hogy amikor a felszabadító harcok során 1693-ban a gyulai török várórség élelemszerző martalócokat küldött városunkra, a szétfutó lakosság egy része ép-

pen Halason talált menedéket. A karlócai béke után a lakosság visszaköltözése 1699-ben kezdődött meg. Az évforduló apropóján is érdemes figyelmünket a halasiak felé fordítani. Jelesül most éppen arra a Szilády Áronra, akiről elnevezett társaság már érdemben felkereste a hódmezővásárhelyi Szeremlei Társaságot.

Érdemes volna Szeremlei és Szilády életútjának hasonlóságait és különbözőségeit egybevetni. Mindketten 1837-ben születtek, de nem abban a városban, ahol maradandót alkottak. Mindketten református lelkészek, a Magyar Tudományos Akadémia tagjai. Gazdag tudományos, irodalmi tevékenység tölti ki életüket. Még haláluk ideje is közel volt egymáshoz: 1922 és 1924. Mindketten a magyar pozitívista történetírást képviselték.

Az én figyelmemet dr. Péter László keltette fel, aki Mindörökké Szeged című kötetében Bálint Sándorról azt írta, hogy az a doktori disszertációját 1926-ban *Szilády Áron pályája* cím-

mel nyújtotta be az akkor még M. Kir. Ferenc József Tudományegyetem Magyar Irodalom Történeti Intézetéhez. Később ezt az érte-

kezést kölcsön is adta nekem. Igen elgondolkodtató, hogy a mélységesen katolikus Bálint Sándor éppen a református tudós papról írt. Hát még a mottója: „Kivesző, de legjobb magyarfajta.” Idézem bevezető sorait: „*Annak a sajátságosan magyar tudóstípusnak volt egyik utolsó képviselője, amelyik kitartó autodidakszissal kora egész tudományát magáévá tette*” - vagyis polihisztor volt. Már itt a bevezetőben is utal Bálint Sándor arra, hogy Szilády tehetsége legjavát a régi magyar irodalom meg-

értésének szentelte. Közben a történettudományok is sokat köszönhetnek neki, de ne vágjunk a dolgok elébe, haladjunk csak sorjában.

Szilády Áron a ságvári református lelkész fiaként látta meg a napvilágot. Ott is kezdett iskolába járni, bár hétéves korában már írt és olvasott. Már az elemiben kezébe adták a latin grammatikát. A gimnáziumot Kiskunhalason végezte, mert édesapját oda hívták meg lelkésznek. Ott tanult meg németül és angolul. Már alsó gimnazista korában a latin, görög és francia nyelven kívül a héber elemeit is tanulgatni kezdte. A gimnázium felső két osztályát Nagykörsön végezte, az irodalomra Arany János tanította. A többi tanára is kitűnő ember volt.

A debreceni teológián folytatta tanulmányait, ahol leginkább az orientalizmus ragadta meg. Ennek a tanára Lugossy József, aki pap, költő, műfordító, nyelvész, orientalista, irodalomtörténész, historikus, csillagász és természettudós volt egy személyben. Nem csoda, ha tökéletesen elsajátította a héber, arab, török és perzsa nyelveket.

A teológia elvégzése után török ismeretei gyarapítása végett Konstantinápolyban és Kis-Ázsiában volt tanulmányúton. 1858/59-ben a göttingai egyetemen folytatta tanulmányait. Ott is kiváló tanárai voltak, pl.

Theodor Benfey, a szankszrit nyelv tudósa, aki az összehasonlító mesekutatóval a folklór felé irányította Sziládyt. Így lett belőle az első tudományosan képzett magyar folklorista.

Egy másik tanára, G. H. Ewald, a 19. század egyik leghíresebb orientalistája és a Szentírás magyarázója szintén nagy hatással volt rá. Ezzel a tanárával úgy került szorosabb kapcsolatba, hogy az rászólt az órán, mert nem jegyzetelt. Szilády az exagált Szúrának könyv nélkül való elmondásával adta meg feleletét. Aztán arab és perzsa nyelven végig társalógták az órát.

Hazatérve előbb Nagykőrösön, majd 1862-től haláláig Kiskunhalason volt lelkész, miközben rendszeresen tudományos tevékenységet is folytatott. Arra is volt energiája, hogy a kiengedéstől 1878-ig Kiskunhalas városát képviselje az országgyűlésben.

Szeremleihez hasonlóan Szilády Áron is tudományos munkásságát a pozitívizmus jegyében végezte. A magyar tudományos kutatásnak nem lebecsülhető eredményeit hozta ez a szellemi irányzat, hiszen szerinte a tudomány csakis a pozitív tények leírására és törvényszerűségeinek megállapítására korlátozódhat. Csak a pozitíve adott, megfogható tényekből szerkeszthető tudomány. Az adatok összehordása, tények ismerete, részletkérdések tisztázása nélkül tudományt építeni nem lehet.

Nyelvünk, irodalmunk és történetünk régi emlékeinek összegyűjtése, kiadása és tudományos feldolgozása

elmulaszthatatlan kötelességünk. Ennek a sajátosan magyar tudományos programnak a pozitívizmus, mint európai szellemi áramlat a szentesítését adhatta. De a magyar pozitívizmus tudományos tekintélyei tudatában a leglázásabb adat-

gyűjtés és részletbúvárkodás közben sem homályosult el egy pillanatra sem a tudományos egész szolgálatának, a szintézisnek elvi célja. Köztudott, hogy a marxista-leninista ideológia nem hisz a filozófia „pártatlanságában“. A tudomány pártosságára hivatkozva akarták zúzdába küldeni Szilágyi Sándor-féle 10 kötetes (Acsády Ignác, Márki Sándor, Fraknoi Vilmos stb. írták az egyes köteteket) millenniumi magyar történetet. Így selejtezték ki a Kenyereparti Olvasókönyvben is Szeremlei Samu Hódmezővásárhely történetét, mint pozitívista művet.

Visszatérve Szilády Áronhoz, munkásságát műfordításokkal kezdte, a Firduszival. Arany János folyóiratai számára fordít arab, perzsa, török nép- és műköltészetet. A magyar tudományos élet felfigyelt rá és már 24 éves korában beválasztották a Tudományos Akadémia levelező tag-

jai sorába. A főtebb említett Szilágyi Sándorral és Salamon Ferencsel együtt ő szerkesztette a Török-Magyarokor Történelmi Emlékek kötetét. Ezek közt kiadja az alföldi városok hódoltságbeli okleveles ruznamcsékról szóló tanulmányát.

Mindinkább a nyelvtudomány ejti rabul. 1871-ben az Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága tagjául választotta. Indítványozta a Nyelvelmléktár és a Magyar Nyelvőr folyóirat megjelenését.

A Nyelvőr lapjain maga is részt vett a népnyelvi adalékok gyűjtésében. Aztán rövidesen rátalált a maga leg-sajátosabb tennivalójára, az irodalomtörténet művelésére. Nevéhez fűződik a Régi Magyar Költők Tárának megindítása. Ebben a gyűjteményben kiadta régi irodalmunk verses maradványait, költői alkotásait. Műve a magyar irodalomtörténet egyik legemlékezetesebb teljesítménye marad. Gyűjteménye a középkor és a 16. sz. költészetét foglalja magában. Kritikai kiadást nyújt, amelyben a

szöveget minden oldalról megvilágítja. Behatóan foglalkozott többek között Temesvári Pelbárttal, Balassi Bálinttal, a königsbergi töredékekkel. 1893-tól haláláig szerkesztette az Irodalomtörténeti Közleményeket.

Élete utolsó évtizedében már visszavonultan élt. Nemzetünk válságos sorsa komor pesszimizmussal töltötte el. Úgy látta, hogy a civakodás, acsarkodás, kapzsiság jellemzi az akkori Magyarországot. „Isten csudája lesz, ha megmaradunk...“ 1922. március 19-én hunyta le örökre fáradt szemeit.

Az új Magyar Lexikon 13 sort szánt neki. Művei közül emlegeti a Török-Magyar Okmánytár 9 kötetét, a Régi Magyar Költők Tára 7 kötetét, no meg az ITK-t. Talán azért ilyen bőkezű a lexikonszerkesztő, mert mégiscsak országos jelentőségű az életműve. A mi Szeremleinknek csak 6 sor jutott.

Szilády Áron neve tabu volt a legvadabb Rákosi-időkben is. Neve nem került le a róla nevezett gimnázium faláról. Örülök, hogy arra a Szilády Áronra emlékezhetünk, aki még öreg korában is szeretettel tudott az elemista tanítójára emlékezni, aki szívébe vés-te: PATRIA EST CARA...

HERCZEG MIHÁLY
(1926-2011)

ny. levéltárvezető

MNL Csongrád Megyei Levéltára,
Hódmezővásárhely (1998)

<https://hirmagazin.sulinet.hu/civilizacio/emlekezes-szilady-aronra-a-tudos-halasi-elkeszre-18371922>. Képek: 4. oldal: Szilády Áron MTA tagként 1881-ben, képslap a ref. főgimnáziumról 1910-as évek; 5. oldal: Pándy Lajos festménye Szilády Áronról (1955), Bródi Mária grafikája.

1956 – 2021 Kiskunhalas

Emlékbeszéd az '56-os kopjafánál

Tisztelt Halasiak!

Veszélyes dolog egy történelemtanárnak szót adni 56 okán, mert ha lehetőséget kap, mindent el szeretne mondani. Azért is, mert meggyőződésem, hogy azért lettem történelemtanár, mert a családom nekem nagyon sokat mesélt Trianonról, 56-ról, Rákosiról, Horthyról, pengőről, tévesztésről. Azért ezt a hat témát emelem ki, mert a családi beszélgetések rendre másról szóltak, mint a történelemtanár. A történelem iránti érzékenyítés sikerült, bár családom egyik tagja sem tudta, hogy ez történik. A következő percekben négy 56-os családi örökségemről fogok beszélni.

1. Édesanyám 16 éves volt 56-ban. Számára az iskolába járás a kenyérért való sorbanállást jelentette, valamint azt a verset, hogy Rákosi a legjobb apa, minden dolgozó a fia. Így 56-ról annyit mondott nekem otthon, hogy nem ellenforradalom volt, ahogyan én tanulom, hanem a nép jogos felkelése. Szerintem Pozsgai Imre hallgatózott, és azért nevezte 1989. január 28-án népfelkelésnek 56-ot. Meg hát a Nagyszödő. Az igen! Milyen szép beszédet mondott a Városházánál. *A kisiparosokat nem adóval, hanem nyersanyaggal kell ellátni!* – dübörgött a Városháza hangszórójából a követelés. Édesanyám a piacra jött – és történelmi esemény tanúja lett.

2. Édesapám a kőkemény beszolgáltatásokra emlékezett. Szüleinek a 4 gyerek élelmezése nem volt egyszerű az ötvenes években. És Nagy-Szedes István nála is legenda lett. Az Alsóöregszőlőkben az a hír járta, hogy harmadmagával fehér zászlóval fogadta a bejövő oroszokat, hogy ne legyen vérontás. Apám 19 évesen már szavazott a Kisgazdapártra november 1-jén. A forradalom alatt, az egykori Gáspár tanyán, az akkori Tangazdaságban folyt a munka a forradalom alatt. És egy 19 éves fiatalembernek mi lehetett volna fontosabb: nagyon sajnálta, hogy elmaradt a rózsabál a forradalom miatt. És persze tudott Gyöngyösi Papp Idáról is, mert szőlőbeli volt ő is, mint édesapám.

3. Anyai nagyanyám a *Kádár apró dögei* kifejezést tanította meg nekem. A szovjet csapatok november 4-ei bevonulásakor Kádár János megalakította a forradalmi munkás-paraszt kormányt. Amikor történelemtanulmányon tanultam a kádári konszolidációt, megvilágosodott a mondat. Az 56-ot leverő kormány elnöke Kádár János volt, kormányának tagja volt Apró Antal és Dögey Imre. A dús képzeletű nép pedig találmokra és kívánsága szerint összerakta a kormánytagokat: Kádár apró dögei.

4. Nagybátyám, 1957-ben úgy gondolta, hogy nekivág a Nyugatnak. Annyit tudott, hogy olyan rossz nem lehet az a Nyugat, ha az amerikai hadifogoly nagybátyja, surranóban és

teljes jólétben jött haza az amerikai hadifogságból. A 17 éves asztalos számára a Nemzetközi Vöröskereszt szervezte a meg Szabadka mellől a nyugatra telepedést. Nagybátyám Franciaországba került asztalosnak, bányásznak. Mert a franciák jelezték, hogy ott van rá szükség. Élte franciaországi életét, és csak 1968-ban találkozhattunk vele Hajdújárás (Hajduko), Szabadka mellett. A 70-es években már hazajöhetett. És hozta haza Yves de Daruvár könyvét Trianonról, és a Nemzetőr című újság lapjait, melyekben az volt olvasható, hogy az amerikai elnök a magyar szabadságharcosok napjává nyilvánította 1956. október 23-át. 5555. elnöki kiáltványában Reagan kihirdette a Magyar Szabadságharcosok Nemzeti Napját, s egyben tisztelgett azok előtt, akik fellázadtak a kommunista diktatúra és a szovjet okkupáció ellen. Idézem az amerikai elnököt: *„A magyar forradalom az emberek igazi forradalma volt. Motivációikban az életre, az imádkozásra, a békés munkára, a sorsunk meghatározására vonatkozó egyetemes emberi vágyak jelentek meg. A magyar forradalom mindörökké megcáfolta a kommunizmus azon állítását, hogy ez az eszme az embereket képviseli, s megmutatta a világnak, hogy a bátorság még mindig létezik, és azzal legyőzhető az igazságtalanság”* (1986).

Külön fejezet lehetne, hogy a nyugati biztatás mit ért 1956-ban és a 80-as években.

Tisztelt Hallgatóim!

Voltak itt világháborúk, melyekből nem jöttünk ki jól, de azok az európai nagypolitika színpadán történtek. Puskás és 56 a mienk. A nagyvilág előtt. A mienk, mint március 15-e. Nem véletlen, hogy a 48-as hagyományok éledtek fel 56-ban. Bem-szobor, nemzetőrség, sajtószabadság. És a 49-es hagyományok folytatódtak az oroszok 3. bejövételével is. Szabadságharcaink leverése. Igen, mi nem elbuktuk vagy elvesztettük szabadságharcainkat. Levertek. 1849-ben a Szent Szövetség szellemében az orosz cár, 1956-ban a szovjet-orosz birodalom. Másképpen fogalmazva a szocialista országok korlátozott szuverenitása, ahogyan Brezsnyev elvtárs nevezte 1968-ban. Mi már 1956-ban megtapasztaltuk a korlátozott szuverenitásunkat.

Nemcsak Magyarországnak, minden családnak megvan a maga 56-ja. Ma még a vasárnapi ebédnél a nagymama, a nagypapa előadja a személyes történelmét, és lehet, hogy felülírja a tankönyveket. Ritka adomány, kivételes lehetőség ez, mert ő úgy élte át. Anyagi előnyökért vagy becsületből. Neki akkor kellett döntenie. Miért is döntött úgy? Hallgassuk meg, mert így 1956 nem egy évszám lesz csupán, hanem nemzeti, családi önbecsülésünk, önismeretünk része.

PALÁSTI KÁROLY TÖRTÉNELEMTANÁR
SZILÁDY ÁRON REF. GIMNÁZIUM
Elhangzott: 2021. november 4-én.

Meghívó

a Szilády Áron Társaság XIX. Közgyűlésére

Tisztelettel meghívom Önt 2022. január 22-én, szombaton 10 órakor a Szilády Áron Református Gimnázium dísztermében kezdődő XXIX. Közgyűlésünkre!

A közgyűlésünkön értékeljük a 2021. évi tevékenységünket és kiegészítjük a 2022. évre vonatkozó terveinket, illetve stratégiai tennivalóinkat. A kapcsolattartást telefonon, e-mailben, valamint a honlapunkon és a Lyceum kiadványunkon keresztül is igyekszünk fenntartani Önnel.

A SZILÁDY ÁRON TÁRSASÁG XXIX. KÖZGYŰLÉSÉNEK TERVEZETT NAPIRENDJE:

- Gyülekezés a kisdíszteremben. A határozatképesség megállapítása az Alapszabályunk 7. § (1) bek. figyelembevételével.

- A Magyar Kultúra Napja, ünnepi program.

- Beszámoló a Társaság 2021. évi tevékenységéről.

Előadó: Lukács László elnök

- A beszámoló értékelése, hozzászólások, javaslatok, az elnökség májusi döntését megerősítő határozathozatalok a

2021. évi beszámolóról, mérlegről.

- Tájékoztató a Thúry József Alapítvány tevékenységéről.

- A 2022. évi állandó programterv, költségvetési tervünk meghatározása. A Szilády Centenárium, emlékvé kiherdése.

Várjuk észrevételeit és további javaslatait! A személyes találkozás reményében köszöntöm Önt, kérem, hogy támogassa lokálpatrióta terveink megvalósítását! Az aktuális járványügyi intézkedéseket betartjuk!

LUKÁCS LÁSZLÓ ELNÖK

Péter Dénes Népfőiskola

Minden erőfeszítéseink ellenére – amikor hazánkban is újra erőre kapott a koronavírus – át kellett újra gondoljuk, érdekes-e megtartani a meghirdetett, részben előkészített népfőiskolai rendezvényeinket és programjainkat. Vigyázva egymás egészségére, úgy döntöttünk, hogy a veszélyhelyzetben nem látjuk annak értelmét és lehetőségét, hogy a 2021/22 évadban tervezett programjaink megvalósulhassanak. A fenti okok miatt arra a kényszerű elhatározásra jutottunk, hogy a Péter Dénes Népfőiskolai programjaink megrendezését 2022-re halasztjuk, illetve a veszélyhelyzet feloldását követő időszakra.

„Minden magyar felelős minden magyarért!” (Szabó Dezső).

HOSSZÚ előkészítés után, 2021. október 2-án megjelent a Szilády Áron Társaság évkönyve (2001-2020), ami az elmúlt 20 éves időszakunk összefoglaló krónikáját, és a meghívott jeles vendégeink válogatott írásait is tartalmazza, illetve szervezeti függelékkel láttunk el.

Hálaadással gondolunk mindazokra, akik a kötet megjelenését támogatták, szerzőként, vendéglőadóként is közreműködtek abban, hogy 20 év után a társasági évkönyvünk kézbe vehetővé vált.

Tagjaink fele már október 2-án átvehette az ajándék évkönyvet. Az évkönyvünk iránt érdeklődő halasi polgárok a Szilády Áron Református Gimnázium portáján be tudják szerezni a kötetet. Ára: 2000 Ft.

1956 2021 EMLÉKEZZÜNK 1956 HŐSEIRE

OKTÓBER 23. szombat 9 óra
A forradalmi lobogó felvonása az Országzsidvánál.
Ünnepi műsor a Városi Filmszínházban
Kiszenvedő: Cs. II. Róbert Ferenc Katalin Gárdonyi és Tolcsvai Tibor
Emlékesítő mond: Bognár Gábor országgyűlési képviselő
Az emlékesítő virágainak elhelyezése a kopjafánál

NOVEMBER 1. hétfő 15 óra
Megemlékezés a Nagy Szent István szobránál.
Beszédet mond: Domonkos László író

NOVEMBER 4. csütörtök 16 óra
A forradalmi lobogó felvonása az Országzsidvánál.
Ünnepi megemlékezés a Kopjafánál.
Beszédet mond: Palásti Károly történelemtanár
Kiszemelés és mécsesek elhelyezése a kopjafánál.
Az emlékesítő virágainak elhelyezése a halasi szőlő ültetvények emléktáblájánál.

ELMÉRÉSEK
Közvetítő: Lukács László
Működés: Lukács László
Készítés: Lukács László
Kiadás: Lukács László
Kiadás: Lukács László
Kiadás: Lukács László
Kiadás: Lukács László

Támogassa Ön is céljainkat!

RÉGI MAGYAR MESTERSÉGEK

Írta: *Bogdán István*

A vincellérek

A szőlőművelés ősi foglalkozás, kisajtott s megerjedt levének, a bornak élvezete nemkülönben. A görög mitológiában is szőlőművelés feltalálója és védnöke isten volt, Dionüszosz személyében. De a boristen tiszteletét, illetve a szőlőkultúrát korábbi népektől örökölte a görögség, és hagyományozta tovább a rómaiakra, akik aztán elterjesztették az egész birodalomban. Így Pannóniában is, ahol Probus császár tette virágzóvá.

A honfoglaló magyarság – mint azt a szőlő, bor, hordó szavaink eredete igazolja – ismerte az új hazában talált kultúr-növényt, és hamarosan maga is szőlőművelő lett. Tudjuk, hogy I. István király 1015-ben a pécsvárad apátságának többek között 11 szőlőművest is adományozott, a szekszárdi szőlőművelés koraiságáról pedig egy 1061-ben kelt oklevél tanúskodik.

A szőlőt – mint ma is – elsősorban boráért termesztették. A bor pedig arra való, hogy megigya. De „aki a bort megissza, ura legyen annak”, mert „ahol a bor az úr, ott az ész koldulni jár”. S bizony, nem dicséretes, az, amit a krónikás II. vagyis Vak Béla királyunkról feljegyzett: „Miután az ország megerősödött kezében, Béla király ugyancsak borivásnak adta magát. Az udvarbéliek megszokták, hogy mindent megkaptak a királytól, amit csak részegségében kértek tőle, és amire a király kijózanodott, már vissza nem vehette.”

– Az 1870-es évek elején is 688 ezer birtokos tulajdonában levő 584 ezer hold szőlőnek 70 százalékát fejmettséssel, 30 százalékát csapmettséssel művelték.

Ez időben a birtokosoknak még mindig csak a fele rendelkezett pincével, és csak negyede sajtóval. Az évi mintegy 3 millió hektoliter, 60 százalékban fehér, 16 százalékban vörös és 24 százalékban siller (vagyis fél vörös) bornak többségét bizony lábbal taposták ki. – Tehettük, hisz 93 százalékban saját fogyasztásra termeltünk. A felnőtt férfiakosság – bár, mint mondták: „asszonyfán is elkél a bor” – fejenként másfél-két liter bort fogyaszthatott naponta.

Mondhatjuk, hogy a századfordulón alakult ki a szőlőművelés mai formája. Napjainkra pedig, az agrotechnika fejlődése következtében, mindaz, ami valamikor mindennapi élet, kemény munka volt, néprajzi érdekességgé vált. Még a szüreti mulatság is. Csak egy nem változott: a hámozott szőlő szeretete.

- RÉSZLETEK - (BUDAPEST, 1973)

Kiskunhalasi vasúti pályaudvar 1907 körül.

Buda Ferenc 85 éves

Irodalmi esten köszöntötték november 3-án (szerdán) 17 órakor Buda Ferencet 85. születésnapja alkalmából barátai, alkotótársai és olvasói a Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár dísztermében. A Nemzet Művésze címmel kitüntetett, Kossuth-díjas és József Attila-díjas költő hosszútávú betegsége után, a koronavírusból felépülve találkoztott újra a műveit és személyét egyaránt kedvelő közönségével. A megyei önkormányzat nevében dr. Mák Kornél alelnök, a kecskeméti városvezetés nevében Szemerné Pataki Klaudia polgármester és Szeberényi Gyula Tamás alpolgármester is köszöntötték a meghatározó munkásságú költőt.

Szöveg: <https://www.bacsiskun.hu/hirek/szuletesnapjan-koszontottek-a-85-eves-buda-ferencet>
Fotó: https://mandiner.hu/cikk/20211027_etel_arcel_buda_ferenc

2021. november 27-én (szombaton) **felvételi tájékoztató és nyílt nap** lesz a református gimnáziumban. Várjuk az érdeklődő diákokat és szüleit a programra!

*

A **Halasi Szépművés Céh** óév és újbólköszöntő eseményét 2021. december 30-a és 2022. január 2-a között Szalkán rendezi meg.

*

Október 2-án megtartott XXII. Közgyűlésünk döntést hozott arról is, hogy az őszi programjainkat (elsősorban a kiemelt rendezvénynek minősülő Protestáns Napokat, őszi konferenciát, népfőiskolai programok stb.) lemondjuk a járványügyi veszélyhelyzetre tekintettel. Látva a járványhelyzet alakulását, elfogadjuk az MTA javaslatát (zárt térben maszk, 3. oltás stb.), a tagjaink, a halasi polgárok egészségét védeni kell, ahogy tudjuk. Ha a kockázatok mérséklődni fognak, a programjainkat újra hirdetni fogjuk! Vigyázzunk egymásra!

*

A LYCEUM – társasági közlöny 20. számának várható megjelenése: 2022. február. A programváltoztatás jogát fenntartjuk!

*

A Nádor Klub (2009 – 2016) STÁDIUM polgári hírlevelének 1-26. számai, valamint a LYCEUM – társasági közlöny 1-19. száma letölthető a www.vashatos.hu vagy a sziladyarontarsasag.hu honlapokról.

*

További információk:
+3620/465-2300

SZILÁDY ÁRON TÁRSASÁG

VÁROSI LOKÁLPATRIÓTA EGYÜTTMŰKÖDÉS
6400 Kiskunhalas, Hősök tere 2.
www.sziladyarontarsasag.hu
Adószám: 18343081-1-03

